

כָּא וְהָיָה כִּי-תָבוֹא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וִירֻשָּׁתָהּ קִיט כִּי תָבוֹא
 ב וְיִשְׁבַּת בָּהּ: וְלִקְחָתָּ מֵרָאשִׁית | כָּל-פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאֲרֻצְךָ אֲשֶׁר
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמַת בְּטָנָא וְהִלַּכְתָּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
 ג אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם: וּבָאתָ אֶל-הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יְהוָה בְּיָמֵינוּ הֵם: וְאָמַרְתָּ
 אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי-בָאתִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
 ד לָאֲבֹתֵינוּ לָתֵת לָנוּ: וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטָּנָא מִיָּדְךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבֵּחַ יְהוָה
 ה אֱלֹהֶיךָ: וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִמָּה
 ו וַיַּגֵּר שָׁם בְּמִתֵּי מֶעֶט וַיְהִי-שָׁם לְגֹי גָדוֹל עָצוּם וְרָב: וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ
 ז הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה: וְנִצַּעַק אֶל-יְהוָה אֱלֹהֵי
 אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת-קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת-עֲנִינוּ וְאֶת-לַחֲצִינוּ:
 ח וַיּוֹצֵאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה וּבְמָרָא גָדֹל וּבְאֹתוֹת
 ט וּבְמִפְתִּים: וַיָּבֵאוּנוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן-לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת
 י חֶלֶב וְדָבָשׁ: וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת-רָאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-נָתַתָּה לִּי
 יא יְהוָה וְהִנַּחְתָּו לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְשִׁמַּחְתָּ

תרגום אונקלוס

א ויהי ארי תיעול לארעא דיי אלהך יהיב לך אחסנא ויתירתה ותתיב בה: ב ותסב מריש כל אבא דארעא דתעיל מארעך
 דיי אלהך יהיב לך ותשוי בסלא ותהך לאתרא דיתרעי יי אלהך לאשראה שכינתיה תמן: ג ותיתי לות כהנא דיהי ביומיא
 האנון ותימר ליה חויתי יומא דין קדם יי אלהך ארי עלית לארעא דקנים יי לאבהתנא למתן לנא: ד ויסב כהנא סלא מן
 ידך ויתחניה קדם מדבחה דיי אלהך: ה ותתיב ותימר קדם יי אלהך לכן ארמאה בעא לאבדא ית אבא ונחת למצרים
 ודר תמן בעם זעיר והוה תמן לעם רב תקיף וסגי: ו ואבאישו לנא מצראי וענינוא ויהבו עלנא פולחנא קשיא:
 ז וצלינא קדם יי אלהא דאבהתנא וקביל יי צלותנא וגלי קדמוהי עמלנא וליאותנא ודוחקנא: ח ואפקנא יי ממצרים ביד
 תקיפא ובדרע מרמם ובחזונא רבא ובאתין ובמופתין: ט ואיתנא לאתרא הדין ויהב לנא ית ארעא הדיא ארע עבדא חלב
 ודבש: י וכען הא איתיתי ית ריש אבא דארעא דיהבת לי יי ותחניה קדם יי אלהך ותסגוד קדם יי אלהך: יא ותחדי
 פירוש רש

פעם אחת בשנה ולא שתי פעמים: (ד) ולקח הכהן
 הטנא מידך. להניף אותו; כהן מניח ידו תחת יד
 הבעלים ומניף: (ה) וענית. לשון הרמת קול: ארמי
 אבד אבי. מזכיר חסדי המקום: 'ארמי אבד אבי' –
 לכן בקש לעקר את הכל כשרדף אחר יעקב,
 ובשביל שחשב לעשות, חשב לו המקום כאלו
 עשה; שאמות העולם – חושב להם הקדוש ברוך
 הוא מחשבה כמעשה: וירד מצרימה. ועוד אחרים
 באו עלינו לבלותנו, שאחרי זאת ירד יעקב
 למצרים: במתי מעט. בשבעים נפש: (ט) אל המקום
 הזה. זה בית המקדש: ויתן לנו את הארץ. כמשמעו:
 (י) והנחתו. מגיד שנוטלו אחר הנפת הכהן, ואוחזו
 בידו כשהוא קורא, וחוזר ומניף: (יא) ושמתה

סדר כָּא (א) וְהָיָה כִּי תָבוֹא וגו' וִירֻשָּׁתָהּ וְיִשְׁבַּת בָּהּ. מַגִּיד, שְׁלֹא נִתְחַבְּבוּ בִּכְבוֹרִים עַד שֶׁכָּבְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ וְחִלְקוּהָ: (ב) מֵרָאשִׁית. וְלֹא 'כָּל רָאשִׁית', שְׁאִין כָּל הַפְּרוֹת חִיבִין בִּכְבוֹרִים, אֶלָּא שְׁבַעַת הַמִּינִין בַּלְבָּד. נֹאמַר כָּאן 'אֶרֶץ' וְנֹאמַר לַהֲלֵךְ 'אֶרֶץ חֹטָה וְשֹׁעֲרָה וגו'' (לעיל ז:כג) מִזֶּה לַהֲלֵךְ מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים שְׁנֵשֶׁת־בָּחָה בָּהֶן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֵף כָּאן שְׁבַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן שְׁבַעַת מִינִין. 'זֵית שְׁמֶן' – זֵית אֲגוּרִי, שֶׁשְׁמֵנוּ אֲגוּר בְּתוֹכוֹ. 'וְדָבָשׁ' – הוּא דָּבָשׁ תְּמָרִים: מֵרָאשִׁית. אָדָם יוֹרֵד לְתוֹךְ שִׂדְהוֹ וְרוֹאֶה תֹאנָה שֶׁבְּכֶרָה, כּוֹרֵךְ עָלֶיהָ גָּמִי לְסִימָן, וְאוֹמֵר: 'הֲרִי זֶה בִּכּוּרִים': (ג) אֲשֶׁר יְהִי בְּיָמֵינוּ הֵם. אֵין לָךְ אֶלָּא כֹהֵן שֶׁהוּא בְּיָמֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁהוּא: וְאָמַרְתָּ אֵלָיו. שְׁאִינְךָ כְּפוּי טוֹבָה: הִגַּדְתִּי הַיּוֹם.

לפסוק יא: וְשִׁמַּחְתָּ בְּכָל הַטּוֹב. מחצית מראשי סדרי מגילת קהלת מדברים על שמחה בשפע שניתן מאת ה'. העובדה שיש
 לאדם מה לאכול היא ההוכחה שה' רוצה את מעשיו ועל כך ראוי לשמוח. ראש סדר ב' וגם כָּל-הָאָדָם שְׂיֵאכֵל וְשָׂתָה
 וְרָאָה טוֹב בְּכָל-עֲמָלוֹ מִתַּת אֱלֹהִים הִיא. וראש סדר ד' לך אֶכֶל בְּשִׂמְחָה לַחֲמֹךְ וְשָׂתָה בְּלִב־טוֹב יִינֶה כִּי כִכֹּר רָצָה הָאֱלֹהִים
 אֶת-מַעֲשֶׁיךָ. וכדברי הרמבם: "מַעֲלָה גְדוֹלָה הִיא לְמִי שֶׁהוּא מִתְפָּרֵס מִמַּעֲשֵׂה יָדָיו. וּמִדַּת חֲסִידִים הֵרָאשׁוּנִים הִיא. וּבִזְהָ
 זוֹכָה לְכָל כְּבוֹד וְטוֹבָה שֶׁפְּעוֹלָם הִזָּה וְלַעוֹלָם הַבָּא..." (ספר המדע, הלכות תלמוד תורה ג:יא) ויתכן שכנגד הסכנה שבלהטו
 להתפרנס ברווח, ישכח האדם את איסורי ההונאה או הריבית, נקבע ראש סדר ג' בקהלת בפסוק: טוֹב שֶׁם מִשְׁמֵן טוֹב וַיּוֹם
 הַמָּוֶת מִיּוֹם הַחַיִּי: וְרָשִׁי (פסוק יד) מלמדנו שחלק מהותי מקיום המצוות הוא לשמח אחרים בברכת ה' הטובה עלינו.

כא

בְּכָל-הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן-לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבִיתְךָ אֹתָהּ וְהַלְוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר

יב בְּקֶרְבְּךָ: כִּי תִכְלֶה לְעֹשֶׂר אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂר תְּבוּאָתְךָ קֹכ שְׁנִי ב

בשָׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לְלוֹי לַגֵּר לִיתוֹם וּלְאַלְמָנָה וְאָכְלוּ

יג בַּשָּׂעִרֶיךָ וּשְׂבָעוּ: וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּעֲרַתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן-הַבֵּית

וְגַם נָתַתִּיו לְלוֹי וְלַגֵּר לִיתוֹם וּלְאַלְמָנָה כְּכָל-מִצְוֹתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי

יד לֹא-עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי: לֹא-אֲכַלְתִּי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא-בַעֲרַתִּי

מִמֶּנּוּ בְטָמֵא וְלֹא-נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת שְׂמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי

תרגום אונקלוס

בְּכָל טַבְתָּא דִּיהֵב לָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּלְאַנְשֵׁי בֵיתְךָ אֶת וְלִיּוֹאֵה וּגְיּוֹרָא דְּבִינְךָ: יב אֲרִי תְּשִׁיבִי לְעֹשְׂרָא יֵת כָּל מַעֲשֵׂר עֲלִילְתְּךָ בְּשִׁתָּא תְּלִיתִיתָא שְׁנַת מַעֲשֵׂרָא וְתַתִּין לְלִיּוֹאֵה לְגִיּוֹרָא לִיתְמָא וּלְאַרְמְלָתָא וְיִיכְלוּן בְּקֶרְוֹךְ וּשְׂבָעוּן: יג וְתִימַר קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ פְּלִיתִי קוֹדֶשׁ מַעֲשֵׂרָא מִן בֵּיתָא וְאִף יִהְיֶה תִּיבָתִּיהָ לְלִיּוֹאֵה וּלְגִיּוֹרָא לִיתְמָא וּלְאַרְמְלָתָא כְּכָל תְּפִקִּידְתְּךָ דְּפִקִּידְתָּנִי לֹא עֲבַרִית מִפְּקוּדֶךָ וְלֹא אֶתְנִישִׁיתִי: יד לֹא אֲכַלִּית בְּאַבְלִי מִנְיָה וְלֹא חֲלִיפִית מִנְיָה בְּמִסָּבָא וְלֹא יִהְיֶה מִנְיָה לְמִית קְבִילִית לְמִימָרָא דִּי אֱלֹהֵי עֲבָדִית

פירוש רש"י

מַעֲשֵׂר עֲנִי, שְׁנָאֵמַר כָּאן 'וְנָתַתָּה לְלוֹי' אֶת אֲשֶׁר לוֹ – הָרִי מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, 'לַגֵּר לִיתוֹם וּלְאַלְמָנָה' זֶה מַעֲשֵׂר עֲנִי: וְאָכְלוּ בַּשָּׂעִרֶיךָ וּשְׂבָעוּ. תֵּן לָהֶם כְּדִי שְׂבָעֵן, מִכָּאן אָמְרוּ: אֵין פּוֹחֲתִין לְעֲנִי בַּגֵּן פְּחוֹת מַחְצִי קֹב חֲטִים וְכו': (יג) וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ. הַתְּוִדָּה שְׁנַתָּה מַעֲשֵׂרוֹתֶיךָ: בַּעֲרַתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבֵּית. זֶה מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְנָטַע רְבָעִי. וְלִמְדָךְ, שְׂאֵם שְׁהָה מַעֲשֵׂרוֹתָיו שֶׁל שְׁתֵּי שָׁנִים וְלֹא הָעֵלֶם לִירוּשָׁלַיִם, שְׂעִרֶיךָ לְהַעֲלוֹתָם עֲכָשׁוּ: וְגַם נָתַתִּיו לְלוֹי. זֶה מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן: וְגַם. לְרִבּוֹת תְּרוּמָה וּבְכוּרִים: וְלַגֵּר לִיתוֹם וּלְאַלְמָנָה. זֶה מַעֲשֵׂר עֲנִי: כְּכָל מִצְוֹתְךָ. נָתַתִּים כְּסֻדְרָן; לֹא הִקְדַּמְתִּי תְּרוּמָה לְבְכוּרִים וְלֹא מַעֲשֵׂר לְתְּרוּמָה וְלֹא שְׁנִי לְרֵאשׁוֹן, שֶׁהַתְּרוּמָה קְרוּיָה 'רֵאשִׁית' (לְעִיל טו: יא), שְׁהָיָה רֵאשׁוֹנָה מִשְׁנַעֲשֶׂה דְּגָן, וְכַתִּיב 'מִלֵּאֲתָךְ וּדְמַעֲךָ לֹא תֹאחֵר' (שְׁמוֹת יז: ה) – לֹא תִשְׁנֶה אֶת הַסֹּדֶר: לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ. לֹא הִפְרַשְׁתִּי מִמֶּיֶן עַל שְׂאִינוֹ מִינוֹ, וּמִן הַחֲדָשׁ עַל הַיֶּשֶׁן, [וְגַם] וְלֹא מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמַּחְבֵּר, וְלֹא מִן הַמַּחְבֵּר עַל הַתְּלוּשׁ: וְלֹא שָׁכַחְתִּי. מִלְּבָרֶךְ [וְגַם] מִלְּבָרֶכְךָ עַל הַפְּרִשְׁת מַעֲשֵׂרוֹת: (יד) לֹא אֲכַלְתִּי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ. מִכָּאן, שְׂאִסוּר לְאֻנְיָן: וְלֹא בַּעֲרַתִּי מִמֶּנּוּ בְטָמֵא. בֵּין שְׂאִנִּי טָמֵא וְהוּא טָהוֹר, בֵּין שְׂאִנִּי טָהוֹר וְהוּא טָמֵא. וְהִיכָן הִזְהַר עַל כֵּךְ? 'לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בַּשָּׂעִרֶיךָ' (לְעִיל יז: ה) – זֶה אֲכִילַת טָמֵא, כְּמוֹ שְׁנָאֵמַר בְּפִסּוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁים 'בַּשָּׂעִרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר וְגו'' (לְעִיל יג: טו), אֲבָל זֶה לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל דֶּרֶךְ אֲכִילַת שָׂעִרֶיךָ הָאֵמֹר בְּמָקוֹם אֲחֵר: וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת. לְעִשׂוֹת לוֹ אֲרוֹן וְתַכְרִיכִין: שְׂמַעְתִּי בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵי. הִבִּיאֹתִיו לְבֵית הַבְּחִירָה: עֲשִׂיתִי

בְּכָל הַטּוֹב. מִכָּאן אָמְרוּ: אֵין קוֹרִין מִקְרָא בְּכוּרִים אֲלָא בְּזִמְנֵי שְׂמִיחָה – מַעֲצֵרַת וְעַד הַחֵג, שְׂאֵדָם מִלְּקֹט תְּבוּאָתוֹ וּפְרוֹתָיו וְיִינוֹ וְשִׁמְנוֹ, אֲבָל מִן הַחֵג וְאִילָךְ – מִבֵּיא וְאִינוֹ קוֹרָא: אֹתָהּ וְהַלְוִי. אִף הַלְוִי חָיִב בְּבְכוּרִים אִם נָטַעוּ בְּתוֹךְ עֲרִיָּהֶם: וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקֶרְבְּךָ. מִבֵּיא וְאִינוֹ קוֹרָא, שְׂאִינוֹ יָכוֹל לֹמַר 'לְאַבְתִּינוּ' (פְּסוּק ג'): (יב) כִּי תִכְלֶה לְעֹשֶׂר אֶת כָּל מַעֲשֵׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת. כְּשֶׁתִּגְמַר לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂרוֹת שֶׁל שָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית, קָבַע [וְגַם קָבַע] זִמְנֵי הַבְּעוֹר וְהַיּוֹדִי בְּעֶרֶב הַפֶּסַח שֶׁל שָׁנָה הַרְבִּיעִית, שְׁנָאֵמַר 'מִקְצֵה שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא וְגו'' (לְעִיל יב: כח). נִאֲמַר כָּאן 'מִקֵּץ' וְנִאֲמַר לְהֵלֶן 'מִקֵּץ שְׁבַע שָׁנִים' (כד: כ) – לְעֵנִין הַקֹּהֵל, מַה לְהֵלֶן רָגַל אִף כָּאן רָגַל. אִי מַה לְהֵלֶן חֵג הַסְּכוּת אִף כָּאן חֵג הַסְּכוּת? תִּלְמוּד לֹמַר 'כִּי תִכְלֶה לְעֹשֶׂר' מַעֲשֵׂרוֹת שֶׁל שָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית – רָגַל שֶׁהַמַּעֲשֵׂרוֹת כָּלִין בּוֹ וְזֶהוּ פֶּסַח, שֶׁהַרְבֵּה אֵילָנוֹת יֵשׁ שְׁנִלְקָטִין אַחֵר הַסְּכוּת, נִמְצְאוּ מַעֲשֵׂרוֹת שֶׁל שְׁלִישִׁית כָּלִין בְּפֶסַח שֶׁל רְבִיעִית; וְכָל מִי שֶׁשָּׁהָה מַעֲשֵׂרוֹתָיו, הִצְרִיכוֹ הַכָּתוּב לְבַעֲרֵן מִן הַבֵּית: שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר. שָׁנָה שְׂאִין נוֹהֵג בָּהּ אֲלָא מַעֲשֵׂר אֶחָד מִשְׁנֵי מַעֲשֵׂרוֹת שְׁנֵהֲגוּ בְּשְׁתֵּי שָׁנִים שְׁלִפְנִיָּה; שְׁשֵׁנָה רֵאשׁוֹנָה [וְגַם וְשֵׁנִיָּה] שֶׁל שְׁמִטָּה נוֹהֵג בָּהּ [בְּהֵן] מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, כְּמוֹ שְׁנָאֵמַר 'כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר' (בַּמִּדְבָּר יז: ב), וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, שְׁנָאֵמַר 'וְאֲכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְגו' מַעֲשֵׂר דְּגָנְךָ תִּירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ' (לְעִיל יב: כג) – הָרִי שְׁנֵי מַעֲשֵׂרוֹת, וְכֹא וְלִמְדָךְ כָּאן בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית, שְׂאִין נוֹהֵג מֵאוֹתָן שְׁנֵי מַעֲשֵׂרוֹת אֲלָא הָאֶחָד, וְאִי זֶה? זֶה מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן. וְתַחַת מַעֲשֵׂר שְׁנִי תֵּן [וְגַם יֵת]

סדר כא פותח בדין ביכורים והפטרות (יחזקאל סדר כז: לא–לז, כח: יד) פותחת וראשית כל-בכורי כל וכל-תְּרוּמַת כל מכל תְּרוּמוֹתֵיכֶם לִפְנֵיהֶם יְהוָה וְרֵאשִׁית עֲרֹסוֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לִכְהֵן לְהַנִּיחַ בְּרָכָה אֶל-בֵּיתְךָ: פֶּרֶשֶׁת בִּיכּוּרִים מִסְתַּיֶּמֶת וְהַנְּחָתוֹ לִפְנֵי ה' א' וְהַשְׁתַּחֲוִית לִפְנֵי ה' א': וְכֵן הַפְטָרָה וְהַשְׁתַּחֲוִי עַם-הָאָרֶץ פֶּתַח הַשַּׁעַר הַהוּא בַּשְּׂבָתוֹת וּבְחֻדָּשִׁים לִפְנֵי ה':

כא

טו ככל אשר צויתני: השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את-עמך

כי תבוא

את-ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ

טז זבת חלב ודבש: היום הזה יהיה אליהך מצוה לעשות קכא שלישי ג

את-החקים האלה ואת-המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל-לבבך

יז ובכל-נפשך: את-יהוה האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרךיו

יח ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו: ויהוה האמירך היום

יט להיות לו לעם סגלה כאשר דבר-לך ולשמר כל-מצותיו: ולתתך עליון

על כל-הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת ולהיתך עם-קדש

ליהוה אליהך כאשר דבר:

כ ויצו משה וזקני ישראל את-העם לאמר שמר את-כל-המצוה אשר קכב רביעי ד

כא אנכי מצוה אתכם היום: והיה ביום אשר תעברו את-הירדן אל-הארץ

אשר-יהוה אליהך נתן לך והקמת לך אבנים גדולות ושדת אתם בשיר:

כב וכתבת עליהן את-כל-דברי התורה הזאת בעברך למען אשר תבא

תרגום אונקלוס

ככל דפקידתני: טו אסתכי ממדור קודשך מן שמיא וברך ית עמך ית ישראל וית ארעא דיהבת לנא כמא דקיימתא לאבהתנא ארע עבדא חלב ודבש: טז יומא הדין יי אלהך מפקדך למעבד ית קיימא האלין וית דינא וטטר ותעביד יתהון בכל לבך ובכל נפשך: יז ית יי חטבת יומא דין למחוי לך לאלה ולמהך באורחך דתקנן קדמוהי ולמטר קדמוהי ופקודוהי ודינוהי ולקבלא למימריה: יח ויי חטבך יומא דין למחוי ליה לעם חביב כמא דמליל לך ולמטר כל פקודוהי: יט ולמתנך עלאי על כל עממיא דעבד לתושבחה ולשום ולרבו ולמהך עם קדיש קדם יי אלהך כמא דמליל: כ ופקיד משה וסבי ישראל ית עמא למימר טרו ית כל תפקידתא דאנא מפקיד יתכון יומא דין: כא ויהי ביום דתעברון ית ירדנא לארעא דיי אלהך יהיב לך ותקים לך אבנין וברבן ותסוד יתהון בסידא: כב ותכתוב עליהון ית כל פתגמי אורייתא דא במעברך בדיל דתיעול

פירוש רש"י

ככל אשר צויתני. שמחתי ושמחתי בו: (טו) השקיפה ממעון קדשך. עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות, שאמרת 'אם בחקתי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם' (ויקרא כב-א-ב): אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו. לתת לנו וקיימת - 'ארץ זבת חלב ודבש': (טז) היום הזה ה' אליהך מצוה. בכל יום יהיו בעיניך חדשים, כאלו בו ביום נצטוית עליהם: ושמרת ועשית אותם. בת קול מברכתו: 'הבאת בכורים היום, תשנה לשנה הבאה': (יז-יח) האמרת, האמירך. לשון תפארת, כמו 'יתאמרו כל פעלי און' (תהלים סדר יג פסוק מב, מזמור צג שלנו פסוק ד), וכמו 'בראש אמיר' (ישעיה ז:טו) כך הורו מורים.

ואני אומר שאין להם עד מוכיח במקרא. ולי נראה שהוא לשון המשכה [ויג הפרשה] והבדלה - הבדלתו לך מאלהי הנכר להיות לך לאלהים, והוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגלה: (יח) כאשר דבר לך. 'והייתם לי סגלה' (שמות יד:לב): (יט) ולהיתך עם קדש וגו' כאשר דבר. 'והייתם לי קדשים' (ויקרא טז:א): (כ) שמר את כל המצוה. לשון הוה, גרדנך בלעז: (כא) והקמת לך. בירדן, ואחר כך תוציאו משם אחרות ותבנו מהן מזבח בהר עיבל. נמצאת אתה אומר: שלשה מיני אבנים היו: שתיים עשרה בירדן, וכנגדן בגלגל, וכנגדן בהר עיבל, כדאיתא במסכת סוטה (דף לה):

מפתח סדרי התנך

ראשי סדרים בנך העוסקים ברעיון שבסיסו בתורה:
פסוק יז: את-ה' האמרת היום - ראש סדר ו' ביחזקאל: למען בחקתי ילכו ואת-משפטי ישמרו ועשו אתם והיו-לי לעם ואני אהיה להם לאלהים:
פסוק יח: וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה - ראש סדר ז' בשמואל: כי לא-יטש ה' את-עמו בעבור שמו הגדול כי הואיל ה' לעשות אתכם לו לעם:

כא

אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ | נָתַן לָךְ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ כַּאֲשֶׁר
 כג דָּבַר יְהוָה אֱלֹהֵי־אַבְתִּיךָ לָךְ: וְהָיָה בְּעִבְרַכֶּם אֶת־הִירְדֵּן תִּקְיִמוּ
 אֶת־הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצֹּנָה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהָר עֵיבָל וְשָׂדֶת
 כד אוֹתָם בְּשִׂיד: וּבְנִיתָ שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִזְבַּח אֲבָנִים לֹא־תִנְיֶף
 כה עֲלֵיהֶם בְּרֹזֶל: אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִעַלִּיתָ
 כו עָלָיו עֹלֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָׁם וְשִׂמַּחְתָּ לִפְנֵי
 כז יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְכָתַבְתָּ עַל־הָאֲבָנִים אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר
 כח הַיֵּטֶב: וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל קֹכַח ה'
 לֵאמֹר הִסָּכַת | וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נְהִייתָ לָעַם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ:
 כט וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וַעֲשִׂיתָ אֶת־מִצְוֹתָיו וְאֶת־חֻקָּיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי
 ל מִצְוֶיךָ הַיּוֹם: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא קֹכַח חמישי
 לא לֵאמֹר: אֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְבָרֶךְ אֶת־הָעָם עַל־הָר גְּרִזִּים בְּעִבְרַכֶּם אֶת־הִירְדֵּן
 לב שְׁמַעוֹן וְלִוִי וַיהוּדָה וַיִּשָּׁשְׁכָר וַיּוֹסֵף וּבְנֵימִן: וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל־הַקְּלָלָה
 לג בְּהָר עֵיבָל רְאוּבֵן גָּד וְאֲשֶׁר וְזַבּוּלֹן דָּן וְנַפְתָּלִי: וַעֲנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ
 לד אֶל־כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רֶם: אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר קֹכַח
 יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה תּוֹעֵבַת יְהוָה מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ וְשֵׁם בִּסְתֵּר וַעֲנוּ

תרגום אונקלוס

לְאֶרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ אֶרֶע עֲבָדָא חֶלֶב וְדָבָשׁ כַּמָּא דְּמַלִּיל יִי אֱלֹהָא דְּאַבְתְּיָךְ לָךְ: כַּג וַיְהִי בְּמַעֲבְרָכֹן
 ית יִרְדְּנָא תִּקְיִמוּן ית אֲבָנִיָּא הָאֵלֶּיךָ דְּאַנָּא מִפְּקִיד יִתְכּוֹן יוֹמָא דִּין בְּטוּרָא דְּעֵיבָל וְתַסּוּד יִתְהוֹן בְּסִידָא:
 כד וְתִבְנִי תַּמָּן מִדְּבַחָא קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ מִדְּבַח אֲבָנִין לֹא תִרִים עַל־יְהוֹן בְּרֹזֶלָא: כה אֲבָנִין שְׁלֵמִין תִּבְנִי ית
 מִדְּבַחָא דִּי אֱלֹהֶיךָ וְתַסִּיק עַל־וְהִי עֲלוֹן קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ: כו וְתַכּוּס נַכְסַת קוּדְשִׁין וְתִיכּוּל תַּמָּן וְתַחֲדִי
 קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ: כז וְתַכְתּוּב עַל אֲבָנִיָּא ית כָּל פְּתַגְמֵי אוּרִיתָא דְּהָא פְּרִישׁ יֵאוּת: כח וּמַלְלִיל מֹשֶׁה וְכַהֲנָיָא לִיּוֹאִי
 עַם כָּל יִשְׂרָאֵל לְמִימַר אֲצִית וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל יוֹמָא דִּין וְתִיכּוּל לָעַם קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ: כט וְתַקְבִּיל לְמִימַרָא דִּי אֱלֹהֶיךָ
 וְתַעֲבִיד ית פְּקוּדֵיךָ וְיִת קִמּוּדֵיךָ דְּאַנָּא מִפְּקִיד לָךְ יוֹמָא דִּין: ל וּפְקִיד מֹשֶׁה ית עַמָּא בְּיוֹמָא הַהוּא לְמִימַר:
 לא אֵלֶּיךָ יִקּוּמוּן לְבָרְכָא ית עַמָּא עַל טוּרָא דְּגִרִּיזִין בְּמַעֲבְרָכֹן ית יִרְדְּנָא שְׁמַעוֹן וְלִוִי וַיהוּדָה וַיִּשָּׁשְׁכָר וַיּוֹסֵף וּבְנֵימִן:
 לב וְאֵלֶּיךָ יִקּוּמוּן עַל לְוִטָּא בְּטוּרָא דְּעֵיבָל רְאוּבֵן גָּד וְאֲשֶׁר וְזַבּוּלֹן דָּן וְנַפְתָּלִי: לג וְתִיכּוּן לִיּוֹאִי וְיִימְרוּן לְכָל
 אֲנָשׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רֶם: לד לִיט גּוֹבְרָא דִּיעֲבִיד צִילָם וּמַתְכָּא מִרְחַק קָדָם יִי עוֹבֵד יְדֵי אוּמָנָא וַיִּשְׁוִי בִּסְתֵּרָא וְתִיכּוּן

פירוש רש"י

(כז) בְּאֵר הַיֵּטֶב. בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן: (כח) הִסָּכַת. הִפְכוּ לִוִּים פְּנֵיהֶם כְּלָפֵי הָר גְּרִזִּים וּפְתָחוּ בְּבִרְכָּה
 כְּתַרְגּוּמוֹ: הַיּוֹם הַזֶּה נְהִייתָ לָעַם. בְּכָל יוֹם יְהִיו
 בְּעֵינֶיךָ כְּאֵלֶּיךָ הַיּוֹם בְּאֵת עַמּוֹ בְּבִרְיָת: (לא) לְבָרֶךְ
 אֶת הָעָם. כְּדֹאִיתָא בְּמַסְכַּת סוּטָה (פֶּרֶק ו' מִשְׁנָה ה'):
 שִׁשָּׁה שְׁבָטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הָר גְּרִזִּים וְשִׁשָּׁה לְרֹאשׁ
 הָר עֵיבָל, וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְהָאֲרוֹן לְמַטָּה בְּאֶמְצַע.

מפתח סדרי התנ"ך

בספר יהושע נקבעו שלושה ראשי סדרים במימושן של מצוות התורה:
 מימוש מעמד הרי גריזים ועיבאל ומצוות אֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְבָרֶךְ אֶת־הָעָם (פסוק לא), בראש סדר ה' ביהושע: וְכָל־יִשְׂרָאֵל
 וְזַקְנָיו וְשִׁטְרֵי וְשִׁפְטָיו עֹמְדִים מִזָּה וּמִזָּה לְאֲרוֹן נֶגֶד הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם נִשְׁאִי אֲרוֹן בְּרִית־ה' בְּגֵר כְּאֲזָרַח חֲצִיזֵל אֶל־מֹול
 הַר־גְּרִזִּים וְהַחֲצִיזֵל אֶל־מֹול הַר־עֵיבָל כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֲבַד־ה' לְבָרֶךְ אֶת־הָעָם יִשְׂרָאֵל בְּרֹאשְׁנָה:
 מימוש דין ירושת הבת (במדבר כג:טו) בראש סדר י' ביהושע וְתִקְרָא בְּנֵה... וַיִּתֵּן לָהֶם אֶל־פִּי ה' נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶן:
 מימוש מצוות חלוקת הארץ (במדבר כג:א) וגבולותיה (שם לא:א) בראש סדר יב ביהושע ... וַיִּכְלְוּ מַחֲלַק אֶת־הָאָרֶץ:

כֹּא לֹה כָּל־הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן: אֲרוּר מִקְלָה אָבִיו וְאָמוּ וְאָמַר קִכּוּ כִי תבוא
 לוֹ כָּל־הָעָם אָמֵן: אֲרוּר מַסִּיג גְּבוּל רַעְהוּ וְאָמַר קִכּוּ
 לוֹ כָּל־הָעָם אָמֵן: אֲרוּר מַשְׁגַּה עוֹר בְּדַרְךְ וְאָמַר קִכּוּ
 לוֹ כָּל־הָעָם אָמֵן: אֲרוּר מַטֵּה מִשְׁפָּט גִּרְיָתוֹם וְאַלְמָנָה קִכּוּ
 לוֹ וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: אֲרוּר שֹׁכֵב עִם־אִשְׁתּוֹ אָבִיו כִּי גִלָּה כָּנָף אָבִיו וְאָמַר
 מִ כָּל־הָעָם אָמֵן: אֲרוּר שֹׁכֵב עִם־כָּל־בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל־הָעָם קִל
 מֵא אָמֵן: אֲרוּר שֹׁכֵב עִם־אֶחָתוֹ בֶּת־אָבִיו אוֹ בֶּת־אָמוּ קִלֵּא
 מִבּ וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: אֲרוּר שֹׁכֵב עִם־חֲתָנָתוֹ וְאָמַר קִלֵּב
 מִג כָּל־הָעָם אָמֵן: אֲרוּר מִכָּה רַעְהוּ בַּסֶּתֶר וְאָמַר קִלֵּג
 מִד כָּל־הָעָם אָמֵן: אֲרוּר לִקְחַ שְׁחָד לְהַכּוֹת נַפֶּשׁ דָּם נָקִי קִלֵּד
 מִה וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: אֲרוּר אֲשֶׁר לֹא־יָקִים אֶת־דְּבָרִי קִלֵּה

הַתּוֹרָה־הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

כֹּב אֵ וְהָיָה אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת קִלֵּו
 אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֶנְכִי מֵצוּךְ הַיּוֹם וְנִתְּנָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עָלֶיךָ עַל
 ב כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ: וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁיגְךָ כִּי תִשְׁמָע
 ג ד בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: בְּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר וּבְרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה: בְּרוּךְ

תרגום אונקלוס

כָּל עַמָּא וַיִּמְרוּן אָמֵן: לֹה לִיט דִּיקְלִי אָבוּהִי וְאָמִיָּה וַיִּמֵּר כָּל עַמָּא אָמֵן: לֹה לִיט דִּיקְלִי דִּין גִּיּוֹר יִיתֵם וְאַרְמָלָא וַיִּמֵּר כָּל עַמָּא אָמֵן:
 לוֹ לִיט דִּישְׁכּוּב עִם אֶתָּת אָבוּהִי אֲרִי גְלִי כְּנָפָא דְאָבוּהִי וַיִּמֵּר כָּל עַמָּא אָמֵן: מִ לִיט דִּישְׁכּוּב עִם כָּל בְּעִירָא וַיִּמֵּר כָּל
 עַמָּא אָמֵן: מֵא לִיט דִּישְׁכּוּב עִם אֶחָתִיָּה בֶּת אָבוּהִי אוֹ בֶּת אָמִיָּה וַיִּמֵּר כָּל עַמָּא אָמֵן: מִבּ לִיט דִּישְׁכּוּב עִם חֲתָמִיָּה וַיִּמֵּר
 כָּל עַמָּא אָמֵן: מִג לִיט דִּימְחִי חֲבֵרִיָּה בַּסֶּתֶרָא וַיִּמֵּר כָּל עַמָּא אָמֵן: מִד לִיט דִּיקְבִּיל שׁוּחָדָא לְמַקְטֵל נַפֶּשׁ דָּם זָכָאִי וַיִּמֵּר
 כָּל עַמָּא אָמֵן: מִה לִיט דִּלָּא יָקִים יֵת פִּתְגָמִי אוֹרִיתָא הִדָּא לְמַעַבְד יְתָהוּן וַיִּמֵּר כָּל עַמָּא אָמֵן:

א וַיְהִי אִם קִבְּלָא תִקְבִּיל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶךָ לְמַטֵּר לְמַעַבְד יֵת כָּל פְּקוּדוּהִי דְאָנָא מִפְּקִיד
 לָךְ יוֹמָא דִּין וַיִּתְּנָךְ יֵי אֱלֹהֶךָ עֲלָיִי עַל כָּל עַמְמֵי אֶרֶץ: ב וַיִּיתוֹן עָלְךָ כָּל בְּרָכְתָא הָאֵלִין
 וַיִּדְבְּקוּנָךְ אֲרִי תִקְבִּיל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶךָ: ג בְּרוּךְ אַתָּה בְּקֶרְתָּא וּבְרוּךְ אַתָּה בְּחַקְלָא: ד בְּרוּךְ

פירוש רש"י

(לֹה) מִקְלָה אָבִיו. מְזֻזָּל, לְשׁוֹן 'וְנִקְלָה אֶחֱיָךְ' (לעיל)
 כ: (לוֹ) מַסִּיג גְּבוּל. מַחְזִירוֹ לְאַחֲרָיו וְגוֹנֵב אֶת
 הַקֶּרֶקֶע; לְשׁוֹן 'וְהַסֵּג אַחֲוֹר' (ישעיה כד:טו):
 (לִז) מַשְׁגַּה עוֹר. הַסּוּמָא בְּדָבָר וּמַשִּׁיאוֹ עֲצָה רַעָה:
 (מִג) מִכָּה רַעְהוּ בַּסֶּתֶר. עַל לְשׁוֹן הָרַע הוּא אוֹמֵר.
 רִאִיתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשֵׁן: אֶחָד עֶשֶׂר

מפתח סדרי התנך ראשי סדרים העוסקים בנושאי הברכות והקללות:
 לפסוק לוֹ אֲרוּר מַשְׁגַּה עוֹר בְּדַרְךְ – ויקרא (כ:א) וְכִי־תִמְכְּרוּ מִמֶּכָּר לַעֲמִיתְךָ אוֹ קָנָה מִיָּד עַמִּיתְךָ אֶל־תִּגְנוּ אִישׁ אֶת־אֶחָיו:
 לפסוק לוֹ אֲרוּר מַטֵּה מִשְׁפָּט גִּרְיָתוֹם וְאַלְמָנָה – ראש סדר ג בִּירְמִיָּה שׁוֹטְטוּ בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלַם וְרֹאֲוִינָא וְדַעוּ וּבִקְשׁוּ
 בְּרַחוּבֹתֶיהָ אִם־תִּמְצְאוּ אִישׁ אִם־יֵשׁ עֲשֵׂה מִשְׁפָּט מִבִּקֵּשׁ אֲמוּנָה וְאֶסְלַח לָהּ:
 לפסוק מִג אֲרוּר מִכָּה רַעְהוּ בַּסֶּתֶר – מגילת אסתר (ג:א) וַיֹּאמֶר הֵמָּן לְמֶלֶךְ אַחֲשׁוּרֹשׁ יֵשְׁנוּ עִם־אֶחָד מִפְּזָר וּמִפְּרָד בֵּין
 הָעַמִּים... וְדִתִּיהֶם שְׁנוֹת מְכַל־עָם... "אָמַר רַבָּא: לִיכָּא דִידַע לִישְׁנָא בִישָׁא כְּהֵמָן" (מגילה דף יג:). וּבְנִיגוּד לְכָךְ רֹאשׁ סֵדֶר
 כֹּה בְּמַלְכִים וַיִּלָּךְ מִשֶּׁם (יהוא, בשעת קנאתו לה' בבית אחאב) וַיִּמְצָא אֶת־יְהוֹנָדָב בֶּן־רִכְבַּ לְקֶרְאָתוֹ וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 הִנֵּה אַתָּה לִבְבֶּךָ יֵשֶׁר כֹּאֲשֶׁר לִבִּי עִם־לִבְבְּךָ וַיֹּאמֶר יְהוֹנָדָב יֵשׁ וַיֵּשׁ תִּנָּה אֶת־יְדֶךָ וַיִּתֵּן יָדוֹ וַיַּעֲלֵהוּ אֵלָיו אֶל־הַמֶּרְכָּבָה:

כב

פְּרִי־בִטְנֶךָ וּפְרִי־אֲדָמָתְךָ וּפְרִי־בְהֶמְתְּךָ שֶׁגֵּר אֲלֶיךָ וְעִשְׁתָּרוֹת צֹאנֶךָ:

כי תבוא

ששי

ה. ו. ז. בְּרוּךְ טַנְאֶךָ וּמִשְׁאֲרֶתְךָ: בְּרוּךְ אֲתָהּ בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אֲתָהּ בְּצֵאתְךָ: יִתֵּן יְהוָה אֶת־אֵיבֶיךָ הַקָּמִים עָלֶיךָ נִגְפִים לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחָד יֵצְאוּ אֵלֶיךָ וּבִשְׂבָעָה דָּרְכִים יָנוּסוּ לְפָנֶיךָ: יֵצֵאוּ יְהוָה אֲתָךְ אֶת־הַבְּרָכָה בְּאֶסְמֶיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ וּבִבְרָכְךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: יִקִּימְךָ יְהוָה לֹא לְעַם קָדוֹשׁ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע־לָךְ כִּי תִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ בְּדִרְכָיו: וְרָאוּ כָל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְהוָה נִקְרָא עָלֶיךָ וַיֵּרְאוּ מִמֶּךָ: וְהוֹתֵרְךָ יְהוָה לְטוֹבָה בְּפְרִי בִטְנֶךָ וּבְפְרִי בְהֶמְתְּךָ וּבְפְרִי אֲדָמָתְךָ יִבְּרַךְ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לֵאמֹתֶיךָ לָתֵת לָךְ: יִפְתַּח יְהוָה לְךָ אֶת־אוֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת־הַשָּׁמַיִם לָתֵת מִטֶּר־אֲרָצְךָ בְּעֵתוֹ וּלְבָרֶךְ אֶת כָּל־מַעֲשֵׂה יָדְךָ וְהִלֹּוֹת גּוֹיִם רַבִּים וְאֲתָהּ לֹא תִלְוֶה: וּנְתַנֶּךָ יְהוָה לְרֹאשׁ וְלֹא לְזָנָב וְהִיִּיתָ רַק לְמַעַלָּה וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה כִּי־תִשְׁמָע אֶל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוְּךָ הַיּוֹם לִשְׁמֹר וּלְעֲשׂוֹת: וְלֹא תִסּוֹר מִכָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם יָמִין וּשְׂמָאוֹל לִלְכֹת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעַבְדָם:

תרגום אונקלוס

וּלְדָא דַּמְעָךָ וְאִבָּא דְּאַרְעָךָ וּוּלְדָא דְּבַעֲיָךָ בְּקִרֵּי תוֹרָךָ וְעִדְרֵי עֲנָךָ: ה. בְּרִיךְ סִלְךָ וְאֲצִוְתָךָ: ו. בְּרִיךְ אֶת בְּמִיעֲלָךָ וּבְרִיךְ אֶת בְּמַפְקָךָ: ז. יִתֵּן יְיָ יֵת בְּעָלֵי דְּבִכּוֹךָ דְּקִימִין עָלֶיךָ תְּבִירִין קְדָמְךָ בְּאוֹרְחָא חֲדָא יִפְקִין לְוִתְךָ וּבִשְׂבָע אוֹרְחִין יַעֲרִקִין מִן קְדָמְךָ: ח. יִפְקִיד יְיָ לָךְ יֵת בְּרָכָן בְּאוֹצְרֶךָ וּבְכָל אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ וּבִבְרָכְךָ בְּאַרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ: ט. יִקִּימְךָ יְיָ קְדָמוֹהִי לְעַם קָדִישׁ כְּמָא דְּקִיָּים לָךְ אֲרִי תִטֵּר יֵת פְּקוּדֵיָא דִּי אֱלֹהֶיךָ וְתִהְיֶה בְּאוֹרְחִין דְּתַקְנִין קְדָמוֹהִי: י. וְיַחֲזִין כָּל עַמְמֵי אֲרַעָא אֲרִי שְׂמָא דִּי אֲתִקְרִי עָלֶיךָ וְיִדְחִלוֹן מִנֶּךָ: יא. וְיִוְתִרְנֶךָ יְיָ לְטָבָא בּוֹלְדָא דַּמְעָךָ וּבּוֹלְדָא דְּבַעֲיָךָ וּבְאִבָּא דְּאַרְעָךָ עַל אֲרַעָא דְּקִיָּים יְיָ לְאַבְהֶתְךָ לְמַתָּן לָךְ: יב. יִפְתַּח יְיָ לָךְ יֵת אוֹצְרֵיהּ טָבָא יֵת שְׂמָיָא לְמַתָּן מִטֶּר אֲרַעָךָ בְּעִדְנֵיהּ וּלְבִרְכָא יֵת כָּל עוֹבְדֵי יָדְךָ וְתוֹזִיף לְעַמְמִין סְגִיָּין וְאֵת לֹא תוֹזִיף: יג. וְיִתְנַנֶּךָ יְיָ תַקִּיף וְלֹא חֲלַשׁ וְתִהְיֶה בְּרַם לְעִילָא וְלֹא תִהְיֶה לְתַחְתָּא אֲרִי תַקְבִּיל לְפָקוּדֵיָא דִּי אֱלֹהֶיךָ דְּאֵנָּא מִפְקִיד לָךְ יוֹמָא דִּין לְמִטֶּר וּלְמַעַבְד: יד. וְלֹא תִסְטוֹן מִכָּל פְּתִגְמֵיָא דְּאֵנָּא מִפְקִיד יִתְכּוֹן יוֹמָא דִּין לְמִינָא וְלִשְׂמָאֵלָא לְמַהְיָ בְּתֵר טַעוֹת עַמְמֵיָא לְמַפְלְהוֹן:

פירוש רש"י

סדר כב (ד) שֶׁגֵּר אֲלֶיךָ. וְלִדְוֹת בְּקֶרֶךְ שֶׁהַבְּהֵמָה מִשְׁגֵּרָת מִמֶּעִיָּה: וְעִשְׁתָּרוֹת צֹאנֶךָ. כְּתַרְגוּמוֹ. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: לָמָּה נִקְרָא שָׁמֶן 'עִשְׁתָּרוֹת'? שֶׁמֶעֱשִׂירוֹת אֶת בְּעָלֶיהֶן וּמַחֲזִיקוֹת אוֹתָן, כְּעִשְׁתָּרוֹת הַלָּלוּ שֶׁהֵן סֹלְעִים חֲזָקִים: (ה) בְּרוּךְ טַנְאֶךָ. פְּרוֹתֶיךָ. דְּבָר אַחֵר: 'טַנְאֶךָ' – דְּבָר לַח

מפתח סדרי התנך

ראשי סדרים בנך העוסקים ברעיון שבסיסו בתורה:

על פסוק ד: בְּרוּךְ פְּרִי־בִטְנֶךָ וּפְרִי אֲדָמָתְךָ – ראש סדר כט ביחזקאל: וְעַל־הַנֶּחֱל יַעֲלֶה עַל־שִׁפְתּוֹ מִזֶּה וּמִזֶּה כָּל־עֵץ־מֵאֵכָל לֹא־יָבוֹל עֲלֵהוּ וְלֹא־יָתֵם פְּרִיו לְחַדְשֵׁיו יִבְכֹּר כִּי מִיָּמֹו מִן־הַמִּקְדָּשׁ הָמָּה יוֹצְאִים וְהִיוּ [וְהָיָה] פְּרִיו לְמֵאֲכָל וְעֲלֵהוּ לְתִרְוָה:

על פסוק ז: וְרָאוּ כָל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ – ראש סדר כה בישעיה: וְנוֹדַע בְּגוֹיִם זִרְעֻם וְצִאֲצָאֵיהֶם בְּתוֹךְ הָעַמִּים כָּל־רֵאשֵׁיהֶם יִפְרֹחַ כִּי הֵם זִרְע בְּרַךְ ה':

ועל פסוק יב: לָתֵת מִטֶּר־אֲרָצְךָ בְּעֵתוֹ – ראש סדר כא ביחזקאל: וְנִתְתִּי אוֹתָם וּסְבִיבוֹת גִּבְעָתִי בְּרָכָה וְהוֹרְדִּיתִי הַגֶּשֶׁם בְּעֵתוֹ גִּשְׁמִי בְּרָכָה יְהִיוּ:

כב וַיְהִי אִם-לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-מִצְוֹתָיו קִלּוֹ כִּי תבוא

וְחִקְתָּו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצוֹן הַיּוֹם וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל-הַקְלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהִשְׁיגוּךָ:

טז,יז יח אָרוּר אַתָּה בְּעִיר וְאָרוּר אַתָּה בַּשָּׂדֶה: אָרוּר טַנְאָךְ וּמִשְׁאֲרֵתְךָ: אָרוּר

יט פְּרִי-בִטְנְךָ וּפְרִי אֲדָמָתְךָ שֹׁגֵר אֶלְפִיךָ וְעִשְׂתֶּרֶת צֹאנְךָ: אָרוּר אַתָּה בְּבֹאֲךָ

כ אָרוּר אַתָּה בְּצֹאֲתְךָ: יִשְׁלַח יְהוָה בְּךָ אֶת-הַמָּאֲרָה אֶת-הַמְּהוּמָה

וְאֶת-הַמְּגֵעֶרֶת בְּכָל-מִשְׁלַח יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד הַשְׁמֹדֶךָ וְעַד-אֲבֹדְךָ

כא מִהֵרָ מִפְּנֵי רָע מַעַלְלֶיךָ אֲשֶׁר עֲזַבְתָּנִי: יִדְבֹּק יְהוָה בְּךָ אֶת-הַדְּבָר עַד

כב כִּלְתּוֹ אֶתְךָ מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: יִכְכֶּה יְהוָה

בַּשְּׁחָפֹת וּבַקִּדְחֹת וּבַדִּלְקָת וּבַחֲרָחַל וּבַחֲרָב וּבַשְּׂדֵפוֹן וּבִירְקוֹן וּרְדִפוֹךָ

כג עַד אֲבֹדְךָ: וְהָיוּ שְׁמִיךָ אֲשֶׁר עַל-רֹאשְׁךָ נַחֲשֶׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר-תַּחְתֶּיךָ

כד בִּרְזֹל: יִתֵּן יְהוָה אֶת-מָטֶר אֶרֶצְךָ אֲבָק וְעָפָר מִן-הַשָּׁמַיִם יֵרֵד עָלֶיךָ עַד

תרגום אונקלוס

טו ויהי אם לא תקביל למימרא דיי אלהך למטר למעבד ית כל פקודוהי וקיומוהי דאנא מפקיד לך יומא דין וייתון עלך כל לוטיא האלין וידבקונך: טז ליט את בקרתא וליט את בחקלא: יז ליט סלף ואצותך: יח ליט ולדא דמעך ואבא דארעך בקרי תורך ועדרי ענך: יט ליט את במיעלך וליט את במפקך: כ ישלח יי בך ית מאירתא ית שגושיא ית מזופיתא בכל אושטות ירך דתעביד עד דתשתיצי ועד דתיבד בפריע מן קדם בישות עובדך דשבקתא דחלתי: כא ידביק יי בך ית מותא עד דישיצי יתך מעל ארעא דאת עליל לתמן למירתה: כב ימחינך יי בשחפתא ובקדחתא ובדליקתא ובחרחורא ובחרבא ובשדפנא ובירקנא וירדפונך עד דתיבד: כג ויהון שמיא דעלוי רישך חסינן כנחשא מלאכתא מטרא וארעא דתחותך תקיפא כברזלא מלמעבד פירין: כד יתין יי ית מטר ארעך אבקא ועפרא מן שמיא ייחות עלך עד

פירוש רש"י

(כ) המארה. חסרון, כמו 'צרעת ממארת' (ויקרא ח:כג): המהומה. שגוש, קול בהלות: (כב) בשחפת. שפשוו נשחף ונפוח: ובקדחת. לשון 'כי אש קדחה באפי' (להלן כ:כב), והוא אש של חולים, מלוי בלעז, שהיא חמה מאד: ובדלקת. חמה יותר מקדחת, ומיני חלאים הם: ובחרחר. חלי המחממו תוך הגוף וצמא תמיד למים, ובלעז אשרדמנט, לשון 'ועצמי חרה מני חרב' (איוב ו:מב), נחר מפח מאש' (ירמיה ד:כח): ובחרב. יביא עליך גיסות: ובשדפון ובירקון. מפת תבואה שפשדות: שדפון. רוח קדים, האלין בלעז: ירקון. יבש, ופני התבואה מכסיפין ונהפכין לירקון, קרוא בלעז: עד אבדך. תרגום 'עד דתיבד', כלומר, עד אבד אותך, שתכלה מאליך: (כג) והיו שמיך אשר על ראשך נחשת. קללות הקלו – משה מפי עצמו אמרן, ושבתורת כהנים [ויג ושבחר סיני] – מפי הקדוש ברוך הוא אמרן, כמשמעו: 'ואם לא תשמעו לי' (ויקרא כב:יב), 'ואם תלכו עמי קרי' (שם יט) וכאן הוא אומר: 'בקול ה' אלהיך' (לעיל פסוק טו)

'ידבק ה' בך' (לעיל פסוק כא), 'יככה ה' (לעיל פסוק כב) – הקל משה בקללותיו לאמרן בלשון יחיד: וגם כן בקללה זו הקל: שבראשונות הוא אומר: 'את שמיכם כפרזל ואת ארצכם כנחשה' (ויקרא כב:יז) – שלא יהיו השמים מזיעין כדרך שאין הפרזל מזיע, ומתוך כך יהא חרב בעולם, והארץ תהא מזעת כדרך שהנחשת מזיעה, והיא מרקבת פרותיה; וכאן הוא אומר: שמיך נחשת וארצך ברזל – שיהיו שמים מזיעין, אף על פי שלא יריקו מטר, מפל מקום לא יהיה חרב של אבדון בעולם, והארץ לא תהיה מזיעה כדרך שאין הפרזל מזיע, ואין הפרות מרקבינן. ומפל מקום קללה היא! בין שהיא כנחשת בין שהיא כפרזל – לא תוציא פרות, וכן השמים לא יריקו מטר: (כד) מטר ארצך אבק ועפר. 'זיקא דבתר מטרא'; מטר יורד ולא כל צרכו ואין בו כדי להרביץ את העפר, והרוח באה ומעלה את האבק ומכסה את עשב הזרעים שהן לחים מן המים ונדבק בהם, ונעשה טיט ומתיבש ומרקבינן:

מפתח סדרי התנך מרחב הלימוד שנקבע על ידי החלוקה הנוכרית לפרקים פותח כראוי כפי שקבעו חכמי ישראל בחלוקה לסדרים. אך, כפי שראינו בחטא אדם הראשון, במעשה דינה ובחטא העגל, מרחב הלימוד הנוכרי מסתיים בכשלון ובעונש בפסוק טו. ואילו מרחב הלימוד היהודי מסתיים כראוי בפסוק עז ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשפילו את כל אשר תעשון: פסוק זה מסיים את המרחב גם מבחינת המבנה וגם מבחינת התוכן.

כי תבוא

כב

כח השמך: יתנך יהוה | נגף לפני איביך בדרך אחד תצא אליו ובשבעה
 כו דרכים תנוס לפניו והיית לזעוה לכל ממלכות הארץ: והייתה נבילתך
 כז למאכל לכל-עוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחריד: יככה יהוה
 בשחין מצרים ובעפלים [ובטחורים] ובגרב ובחרס אשר לא-תוכל
 כח, כט להרפא: יככה יהוה בשגעון ובעורון ובתמהון לבב: והיית ממשש
 בצהרים כאשר ימשש העור באפלה ולא תצליח את-דרכיך והיית אף
 ל עשוק וגזול כל-הימים ואין מושיע: אשה תארש ואיש אחר ישגלנה
 לא [ישכבנה] בית תבנה ולא-תשב בו כרם תטע ולא תחללנו: שורך טבוח
 לעיניך ולא תאכל ממנו חמרך גזול מלפניך ולא ישוב לך צאנך נתנות
 לב לאיביך ואין לך מושיע: בנך ובנתיך נתנים לעם אחר ועיניך ראות
 לג וכלות אליהם כל-היום ואין לאל ידך: פרי אדמתך וכל-יגיעך יאכל
 לד עם אשר לא-ידעת והיית רק עשוק ורצוץ כל-הימים: והיית משגע
 לה ממראה עיניך אשר תראה: יככה יהוה בשחין רע על-הברפים
 לו ועל-השקים אשר לא-תוכל להרפא מכף רגלך ועד קדקדך: יולך יהוה
 אתך ואת-מלכך אשר תקים עליך אל-גוי אשר לא-ידעת אתה ואבותיך
 לו ועבדת שם אלהים אחרים עץ ואבן: והיית לשמה למשל ולשנינה בכל
 לח העמים אשר-ינהגך יהוה שמה: זרע רב תוציא השדה ומעט תאסף כי
 לט יחסלנו הארבה: כרמים תטע ועבדת ויין לא-תשתה ולא תאגר כי

תרגום אונקלוס

דתשתיצי: כה יתנך יי תביר קדם שנאך באורחא חדא תפוק לותיה ובשבע אורחן תערוק מן קדמוהי ותהי לזיע לכל
 מלכות ארעא: כו ותהי נבילתך משוגרא למיכל לכל עופא דשמיא ולבעירא דארעא ולית דמניד: כז ימחינך יי בשחנא
 דמצרים ובטחורין ובגרבא ובחרס יביש דלא תכול לאתסאה: כח ימחינך יי בטפשותא ובסמיותא ובשעממות לבא: כט
 ותהי ממשיש בטיהרא כמא דימשיש צוירא בקבלא ולא תצלח ית אורחתך ותהי ברם עשיק ואניס כל יומיא ולית דפריק:
 ל אתתא תירוס וגבר אחרן ישכבנה ביתא תבני ולא תתיב ביה כרמא תצוב ולא תחלניה: לא תורך יהי נכיס לעינך
 ולא תיכול מניה חמרך יהי אניס מן קדמך ולא יתוב לך ענך מסירן לבצעלי דבכך ולית לך פריק: לב בנך ובנתך מסירן
 לעם אחרן ועינך חזין ויסופן בגללהון כל יומא ולית חילא בידך: לג אבא דארעך וכל ליאותך ייכול עם דלא ידעתא
 ותהי ברם עשיק ורעיע כל יומיא: לד ותהי משתטי מחיוז עינך דתהי חזי: לה ימחינך יי בשחנא בישא על רכובין
 ועל שקן דלא תכול לאתסאה מפרסת רגלך ועד מוחך: לו יגלי יי יתך וית מלכך דתקים עלך לעם דלא ידעתא את
 ואבהתך ותפלח תמן לעממא פלחי טעותא אעא ואבנא: לו ותהי לצדו למתל ולשועי בכל עממא דידברך יי לתמן:
 לח בר זרע סגי תפיק לחקלא וזעיר תכנוש ארי יחסלניה גובא: לט כרמין תצוב ותפלח וחמר לא תשתי ולא תכנוש ארי

פירוש רש"י

סופרים הוא זה: תחללנו. בשנה הרביעית לאכל
 פריז: (לב) וכלות אליהם. מצפות אליהם שישובו
 ואינם שבים, כל תוחלת שאינה באה קרובה כליון
 עינים: (לז) לשמה. כמו תמהון, אישטודיוון; כל
 הרואה אותך ישם עליך: למשל. כשתבוא מכה רעה
 על אדם, יאמרו: 'זו דומה למכת פלוני': ולשנינה.
 לשון, 'ושננתם' (לעיל ו-ד), ידברו בך. וכן תרגומו
 'ולשוועי'; לשון ספור – 'ואשתעי': (לח) יחסלנו.
 יכלנו, ועל שם כך נקרא 'חסיל', שמכלה את הכל:

(כח) לזעוה. לאימה ולזיע, שיזועו כל שומעי
 מכותיך ממך, ויאמרו: 'אוי לנו שלא יבא עלינו
 בדרך שבא על אלו': (כז) בשחין מצרים. רע היה
 מאד, לח מבפנים ויבש מבחוץ [ויג לח מבחוץ
 ויבש מבפנים] כדאיתא בבכורות (דף מא:). גרב.
 שחין לח: חרס. שחין יבש פחרס: (כח) ובתמהון
 לבב. אטם הלב, אישטודיוון בלעז: (כט) עשוק. בכל
 מעשיך יהיה ערעור: (ל) ישגלנה. לשון 'שגל',
 פילגש, והכתוב כנהו לשבח: 'ישכבנה', ותקון

כב

כי תבוא

מ תֹּאכְלֶנּוּ הַתְּלַעֲתִים: זֵיתִים יִהְיוּ לָךְ בְּכָל־גְּבוּלְךָ וְשֶׁמֶן לֹא תִסּוֹף כִּי יִשָּׁל
מֵא, מִב זֵיתְךָ: בָּנִים וּבָנוֹת תּוֹלִיד וְלֹא־יִהְיוּ לָךְ כִּי יִלְכוּ בְּשָׂבִי: כָּל־עֵצֶךָ וּפְרֵי
מִג אֲדָמְתְךָ יִירֶשׁ הַצִּלְצַל: הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עֲלֶיךָ מַעֲלָה מַעֲלָה
מִד וְאַתָּה תִרְדַּ מִּטָּה מִטָּה: הוּא יִלּוֹךְ וְאַתָּה לֹא תִלּוֹנוּ הוּא יִהְיֶה לְרֹאשׁ
מִה וְאַתָּה תִּהְיֶה לְזָנָב: וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל־הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וּרְדִפוּךָ וְהִשְׁגִּיחוּ עֲדָ
הַשְּׂמִדָּךְ כִּי־לֹא שָׁמַעַתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר
מו, מִז צִוְּךָ: וְהָיוּ בָךְ לְאוֹת וּלְמוֹפֶת וּבִזְרָעְךָ עַד־עוֹלָם: תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עֲבַדְתָּ
מח אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרֹב כָּל: וְעַבַּדְתָּ אֶת־אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
יִשְׁלַחְנוּ יְהוָה בָּךְ בָּרָעַב וּבְצָמָא וּבְעֵירָם וּבְחָסֶר כָּל וְנָתַן עַל בְּרִזְלִי
מט עַל־צוּאָרְךָ עַד הַשְּׂמִידוֹ אִתְּךָ: יֵשָׁא יְהוָה עֲלֶיךָ גּוֹי מֵרַחֵק מִקְצֵה הָאָרֶץ
נ כְּאֲשֶׁר יִדְּאֶה הַנָּשָׁר גּוֹי אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמַע לְשׁוֹנוֹ: גּוֹי עַז פָּנִים אֲשֶׁר
נא לֹא־יֵשָׁא פָּנִים לְזִקְן וְנָעַר לֹא יַחֵן: וְאָכַל פְּרִי בְהֶמְתְּךָ וּפְרִי־אֲדָמְתְךָ עַד
הַשְּׂמִדָּךְ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁאִיר לָךְ דָּגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר שֹׁגֵר אֲלֶפֶיךָ וְעִשְׂתָּרֶת
נב צֶאֱנָךְ עַד הָאֲבִידוֹ אִתְּךָ: וְהִצֵּר לָךְ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ עַד רֵדַת חֲמַתֶּיךָ הַגְּבוּהַת
וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אַתָּה בֹטָח בָּהֶן בְּכָל־אֶרֶץ וְהִצֵּר לָךְ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ

תרגום אונקלוס

תִּכְלֶנְיָה תוֹלַעֲתָא: מִ זֵיתִין יִהְיוּ לָךְ בְּכָל תְּחוּמָךְ וּמִשְׁחָא לֹא תִסּוֹף אֲרִי יִתְרֵן זֵיתְךָ: מֵא בָנִין וּבָנִין תִּלִּיד וְלֹא יִהְיוּ לָךְ
אֲרִי יִהְיוּ בְּשָׂבִי: מִב כָּל אִילָנְךָ וְאֲבָא דְאֶרֶץ יִחְסְנִיָּה סְקָה: מִג תוֹתִב עֵרֶל דְּבִינְךָ יְהִי סְלִיק עֵיל מִנָּךְ לְעִילָא
לְעִילָא וְאַתָּה תִּהְיֶה נְחִית לְתַחַתָּא לְתַחַתָּא: מִד הוּא יוֹזַפְנָךְ וְאַתָּה לֹא תוֹזַפְנִיָּה הוּא יְהִי תְקִיף וְאַתָּה תִּהְיֶה חֶלֶשׁ: מִה וְיִיתוֹן
עֲלֶךָ כָּל לְוִטֵּיָא הָאֵלִין וְיִרְדְּפוּנְךָ וְיִדְּבִקוּנְךָ עַד דְּתַשְׁתִּיצִי אֲרִי לֹא קְבִילְתָּא לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶךָ לְמִשְׁר פְּקוּדֵיהִי
וּקְיָמֵיהִי דְּפִקְדוּךָ: מִז וְיִהְיוּ בָךְ לְאוֹת וּלְמוֹפֶת וּבִבְנָךְ עַד עֲלָמָא: מִז חֶלֶף דְּלֹא פִלְחָתָא קָדָם יִי אֱלֹהֶךָ בְּחֻדָּא וּבְשִׁפּוּרֵת
לְבָא מִסְּגִי כוֹלָא: מִח וְתַפְלַח יָת בְּעָלֵי דְבִבְךָ דִּיגְרִנּוּן יִי בָךְ בְּכַפְנָא וּבְצִהוּתָא וּבְעִרְטִלְיוּתָא וּבְחִסְרִיוֹת כּוֹלָא וְיִתִּין נִיר
דְּבִרְזֵל עַל צוּרְךָ עַד דִּישְׁתִּיצִי יְתָךְ: מִט יִי עֲלֶךָ עִם מִרְחִיק מִסִּיפֵי אֶרֶץ כְּמָא דְּמִשְׁתַּדִּי נִשְׂרָא עֲמָא דְּלֹא תִשְׁמַע
לִישְׁנִיָּה: נ עִם תְּקִיף אִפִּין דְּלֹא נָסִיב אִפִּי סְבָא וְעַל יִנְקָא לֹא מִרְחִים: נא וְיִיכּוֹל וּלְדָא דְּבַעֲיָךְ וְאֲבָא דְאֶרֶץ עַד
דְּתַשְׁתִּיצִי דְּלֹא יִשְׁאֵר לָךְ עֲבוּרָא חֲמָרָא וּמִשְׁחָא בְּקָרֵי תוֹרְךָ וְעִדְרֵי עֲאֲנָךְ עַד דִּיּוֹבִיד יְתָךְ: נב וְיַעֲיֵק לָךְ בְּכָל קְרוֹךְ

פירוש רש"י

(מ) כִּי יִשָּׁל יִשְׁרֵי פְּרוֹתָיו, לְשׁוֹן 'וְנִשָּׁל הַבְּרִזָּל' (לעיל טו:ד): (מב) יִירֶשׁ הַצִּלְצַל יַעֲשֶׂנוּ הָאֲרָבָה רֶשׁ מִן הַפְּרִי: יִירֶשׁ יַעֲנִי: הַצִּלְצַל מִין אֲרָבָה וְאִי אֲפָשָׁר לְפָרֶשׁ 'יִירֶשׁ' לְשׁוֹן יִרְשָׁה, שָׂאם כֵּן, הִזָּה לוֹ לְכַתֵּב 'יִירֶשׁ'; וְלֹא לְשׁוֹן הוֹרְשָׁה וְגִירוּשִׁין, שָׂאם כֵּן הִזָּה לוֹ לְכַתֵּב 'יִירֶשׁ': (מז) מְרֹב כָּל בַּעֲד שְׁהִיָּה

סדר כב פותח והיה אם־שָׁמַע תִּשְׁמַע בְּקוֹל ה' א' לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶךָ הַיּוֹם וְנִתְּנָךְ ה' א' עֲלִיּוֹן עַל כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ: וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל־הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהִשְׁתַּבַּח... אֵךְ לְבָרִית שְׁנֵי צַדִּיקִים (פסוק טו) וְהָיָה אִם־לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל ה' א' לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶךָ הַיּוֹם וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל־הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהִשְׁתַּבַּח: הַפְּטֵרָה הַסֵּדֶר (יִשְׁעִיָּה כב:מ) לָמָּה תִשְׁקָלוּ־כֶסֶף בְּלוֹא־לָחֶם וְיִגְיַעְכֶּם בְּלוֹא לְשִׁבְעָה שְׁמַעוּ שְׁמוֹעַ אֱלִי וְאֲכַלּוּ־טוֹב וְתִתְעַנְּגוּ בְּדִשָּׁן נִפְשְׁכֶם... אֵלֵּא שַׁעַם יִשְׂרָאֵל בַּחֲרוּ בִטְעוֹת, וְהַמְדַּרְשׁ אֹמֵר: (ויקרא רבה ל:א) לָמָּה אַתֶּם שׁוֹקְלִים כֶּסֶף לְבִנִּי עֲשׂוּ? בְּלוֹא לָחֶם! עַל שְׁלָא שְׁבַעְתֶּם מִלְחָמָה שֶׁל תוֹרָה. וְלָכֵן אֹמֵר הַנְּבִיא: מִה יַעֲזֹב רִשְׁעִי דְרָפּוֹ וְאִישׁ אֶן מַחֲשַׁבְתּוֹ וְיָשֹׁב אֶל־ה' וְיִרְחַמְהוּ וְאֶל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־יִרְבֶּה לְסִלּוּחַ: מִז כִּי לֹא מַחֲשַׁבְתִּי מַחֲשַׁבּוֹתֶיכֶם וְלֹא דְרָכֶיכֶם דְּרָכֵי נֶאֱמָר ה'... וּפְסוּק זֶה נִדְרֵשׁ עַל מִדְּרָכֵי וְאִתֵּר שֶׁחֲזִירוֹ אֶת יִשְׂרָאֵל לְאֲבִיהֶם שְׁבַשְׁמִים: כִּג:א תַּחַת הַנֶּעֱצוּץ יַעֲלֶה בְּרוֹשׁ וְתַחַת הַסְּרָפַד יַעֲלֶה הַדָּם וְהָיָה לָהּ לְשֵׁם לְאוֹת עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת: ז כִּהָּ אָמַר ה' שְׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי־קְרוֹבָה יִשְׁוּעָתִי לְבוֹא וְצִדְקָתִי לְהַגְלֹת: ג אֲשֶׁרִי אָנוֹשׁ יַעֲשֶׂה־זֹאת וּבֶן־אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שְׁמֵר שִׁבְתָּ מַחֲלִל וְשֹׁמֵר יָדוֹ מַעֲשׂוֹת כָּל־רָע:

כב

כי תבוא

נג בְּכָל-אַרְצֶךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ: וְאָכַלְתָּ פְרִי-בִטְנְךָ בִּשְׂרָר בְּנִיךָ
 ובִּנְתֶּיךָ אֲשֶׁר נָתַן-לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר-יִצְיִק לָךְ אִיבֶךָ:
 נד הָאִישׁ הָרֹדֶף בָּךְ וְהָעֶנְגָּה מֵאֵד תִּרְעַע עֵינָיו בְּאֲחִיו וּבְאִשְׁתּוֹ חֵיקוֹ וּבִיתֵר בְּנָיו
 נה אֲשֶׁר יוֹתִיר: מִתַּת | לְאֶחָד מֵהֶם מִבֶּשֶׂר בְּנָיו אֲשֶׁר יֹאכֵל מִבְּלִי הַשְּׂאִיר-לוֹ
 נו כָּל בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יִצְיִק לָךְ אִיבֶךָ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ: הָרָפָה בָּךְ וְהָעֶנְגָּה
 אֲשֶׁר לֹא-נִסְתָּה כִּפְ-רִגְלָהּ הֵצֵג עַל-הָאָרֶץ מִהֲתַעֲנֵג וּמִרָד תִּרְעַע עֵינֶיהָ
 נז בְּאִישׁ חֵיקָהּ וּבִבְנָהּ וּבִבְתָּהּ: וּבְשִׁלְיֹתָהּ הַיּוֹצֵאת | מִבֵּין רִגְלֶיהָ וּבִבְנֶיהָ
 אֲשֶׁר תֵּלֵד כִּי-תֹאכְלֶם בְּחֶסֶר-כָּל בִּסְתָר בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יִצְיִק לָךְ
 נח אִיבֶךָ בְּשְׁעָרֶיךָ: אִם-לֹא תִשְׁמָר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת
 הַכְּתוּבִים בְּסֵפֶר הַזֶּה לִירְאָה אֶת-הָאֱלֹהִים הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֵת יְהוָה
 נט אֱלֹהֶיךָ: וְהִפְלֵא יְהוָה אֶת-מִכְתָּרְךָ וְאֵת מַכּוֹת זִרְעֶךָ מַכּוֹת גְּדֹלָת וְנֶאֱמָנוֹת
 ס וְחָלִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים: וְהִשְׁיֵב בָּךְ אֵת כָּל-מִדּוּה מִצְרִים אֲשֶׁר יִגְרֹת
 סא מִפְּנֵיהֶם וְדָבְקוּ בָּךְ: גַּם כָּל-חָלִי וְכָל-מָכָה אֲשֶׁר לֹא כָתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה
 סב הַזֹּאת יַעֲלֶם יְהוָה עָלֶיךָ עַד הַשְּׁמִדָּה: וְנִשְׁאַרְתָּם בְּמַתִּי מַעֲט תַּחַת אֲשֶׁר
 סג הֵייתָם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב כִּי-לֹא שִׁמְעַת בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְהָיָה

תרגום אונקלוס

עד דיכביש שוורף רמא וכריכא דאת רחיצ לאשתיזב בהון בכל ארעך ויעיק לך בכל קרוך בכל ארעך דיהב יי
 אלהך לך: נג ותיכול ולדא דמעך בשר בנך ובנתך דיהב לך יי אלהך בצירא ובעקתא דיעיק לך שנאך: נד גוברא
 דרכיך בך ודמפנך לחדא תבאש עיניה באחיה ובאתת קימיה ובשאר בנוהי דישאר: נה מלמתן לחד מנהון מבשר
 בנוהי דייכול מדלא אשתאר ליה כולא בצירא ובעקתא דיעיק לך שנאך בכל קרוך: נו דרכיכא בך ודמפנא דלא
 נסיאת פרסת רגלה לאחתא על ארעא ממפונקו ומרכיכו תבאש עינה בגבר קימיה ובכרה ובכרתה: נז ובזעיר בנהא
 דיפקון מנה ובכנהא דתליד ארי תיכלנון בחסירות כולא בסתרא בצירא ובעקתא דיעיק לך שנאך בקרוך: נח אם לא
 תטר למעבד ית כל פתגמי אורייתא דא דכתיבין בספרא דדין למדחל ית שמא וקירא ודחילא דדין ית יי אלהך:
 נט ויפריש יי ית מחתך וית מחת בנך מחן רכבן ומחמנן ומכתשין בישין ומחמנן: ס ויתב בך ית כל מכתשי
 מצרים ודחילתא מן קדמיהון וידבקון בך: סא אף כל מרע וכל מחא דלא כתיבין בספר אורייתא דא ייתנון יי עלך
 עד דתשתיצי: סב ותשתארון בעם זעיר חלף דהיותון ככוכבי שמיא לסגי ארי לא קבילתא למימרא דיי אלהך: סג ויהי

פירוש רש"י

(נג) ואכלת פרי בטנך בשר בנך וגו' במצור. מחמת
 שיהיו צרים על העיר ויהיה שם מצוק, עקת
 רעבון: (נד) הרדף בך והענג. הוא הרדף, הוא הענג,
 לשון פנוק, ומהתענג ומרד' (פסוק נו) מוכיח
 עליהם ששניהם אחד; אף על פי שהוא מפנק
 ודעתו קצה בדבר מאוס, ימתק לו לרעבונו בשר
 בנך ובנותיו, עד כי תרע עינו בבני הנותרים,
 מתת לאחד מהם מבשר בנך' (פסוק נה) אחיהם
 אשר יאכל'. דבר אחר: 'הרדף בך' הרחמני ורדף
 הלכב, מרב רעבנות יתאכזרו ולא יתנו מבשר
 בניהם השחוטים לבניהם הנותרים: (נו) תרע
 עינה באיש חיקה ובבנה ובבתה. הגדולים:
 (נז) ובשלייתה. בניה הקטנים, בכלן תהא עינה

כב

כָּאֲשֶׁר־שָׁשׂ יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהִיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יֵשִׁישׁ
 יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וְנִסְחַתְתֶּם מֵעַל הָאֲדָמָה
 אֲשֶׁר־אַתֶּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וְהִפְיֹצָךְ יְהוָה בְּכָל־הָעַמִּים מִקְצֵה הָאָרֶץ
 וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ וְעִבְדְּתָ שָׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ אֶתֶּה
 וְאֶבְתִּיד עֵץ וְאֶבֶן: וּבְגוֹיִם הָהֵם לֹא תִרְגִּיעַ וְלֹא־יִהְיֶה מְנוּחַ לְכַף־רַגְלְךָ
 וְנָתַן יְהוָה לְךָ שֵׁם לֵב רָגֹז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדָאֲבוֹן נֶפֶשׁ: וְהָיוּ חֲיִיד תְּלָאִים
 לְךָ מִנֶּגֶד וּפְחַדָּת לִילָה וַיּוֹמֶם וְלֹא תֵאֱמִין בְּחִיד: בִּבְקָר תֹּאמַר מִי־יִתֵּן
 עָרֹב וּבַעֲרֹב תֹּאמַר מִי־יִתֵּן בָּקָר מִפֶּחַד לְבָבְךָ אֲשֶׁר תִּפְחֹד וּמִמְרָאָה
 עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּמְרָאָה: וְהִשִּׁיבְךָ יְהוָה מִצְרִיִּם בְּאֻנִּיּוֹת בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי
 לְךָ לֹא־תִסִּיף עוֹד לְרִאֲתָהּ וְהִתְמַכְּרְתָם שָׁם לְאִיבִיד לַעֲבָדִים וּלְשִׁפְחוֹת
 וְאֵין קִנְיָה: אֱלֹהֵי דְבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה קֹלָה
 אֶת־מֹשֶׁה לְכָרֶת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ מוֹאָב מִלְּבַד הַבְּרִית אֲשֶׁר־כָּרַת
 אִתְּם בְּחֹרֵב:

תרגום אונקלוס

כְּמָא דְחָדִי יִי עֲלִיכּוֹן לְאִיטְבָא לְכוֹן וּלְאִסְגָּאָה יִתְכוֹן כֵּן יִשְׁיָצָאָה יִתְכוֹן
 וְתִטְלָטְלוֹן מֵעַל אֶרְעָא דְאֵת עֲלִיל לְתַמֵּן לְמִירְתָּהּ: סֹד וְיִבְדְּרָנָךְ יִי בְּכָל עֲמִמָּא מִסִּיפֵי אֶרְעָא וְעַד סִיפֵי אֶרְעָא
 וְתִפְלַח תַּמֵּן לַעֲמִמָּא פְּלַחִי טַעוֹתָא דְלֹא יִדְעָתָא אֶת וְאֶבְתִּיד אֶעָא וְאֶבְנָא: סֹה וּבַעֲמִמָּא הָאֲנּוֹן לֹא תִנּוּחַ
 וְלֹא יְהִי מְנוּחַ לְפִרְסַת רַגְלָךְ וְיִתֵּן יִי לְךָ תַּמֵּן לֵב דְחִיל וְחִשְׁכוֹת עֵינִין וּמִפְחָן נֶפֶשׁ: סֹה וְיִהוֹן חֲיִיד תִּלָּן לְךָ מִקְבִּיל
 וְתִהִי תוֹהַ בְּלִילָיָא וּבִימָמָא וְלֹא תִהִימִין בְּחִיד: סֹה בַּצִּפְרָא תִימַר מִן יִתֵּן רִמְשָׁא וּבִרְמִשָּׁא תִימַר מִן יִתֵּן צִפְרָא
 מִתּוֹהַת לְבָךְ דְתִהִי תוֹהַ וּמַחֲזִיו עֵינֶךָ דְתִהִי חֲזִי: סֹה וְיִתִּיבְנָךְ יִי לְמִצְרִיִּם בְּסַפִּינָן בְּאוֹרְחָא דְאִמְרִית לְךָ לֹא תוֹסִיף
 עוֹד לְמַחֲזֶה וְתוֹדְבָנוֹן תַּמֵּן לְבַעֲלִי דְבִיכּוֹן לַעֲבָדִין וּלְאִמְהָן וְלִית דְּקִנְיָ: סֹט אֵלִין פְּתַגְמִי קִימָא דְפִקִּיד יִי יֵת מֹשֶׁה
 לְמַגְזֹר עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרְעָא דְמוֹאָב בְּרַ מִקִּימָא דְגִזֹּר עֲמַהוֹן בְּחֹרֵב:

פירוש רש"י

(סג) כֵּן יֵשִׁישׁ ה'. אֶת אוֹיְבֵיכֶם 'עֲלִיכֶם לְהַאֲבִיד וְגו':
 וְנִסְחַתְתֶּם. לְשׁוֹן עֲקִירָה, וְכֵן 'בֵּית גָּאִים יִסַּח ה' (משלי
 ד:יג): (סד) וְעִבְדְּתָ שָׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים. כְּתַרְגּוּמוֹ,
 לֹא עֲבוֹדַת אֱלֹהוֹת מִמֶּשׁ, אֲלֵא מַעֲלִים מִסּוּ וְגִלְגָּלוֹת
 לְכַמְרֵי עֲבוֹדָה זָרָה: (סה) לֹא תִרְגִּיעַ. לֹא תִנּוּחַ,
 כְּמוֹ 'וְזֹאת הַמְּרַגְעָה' (ישעיה יא:ג): לֵב רָגֹז. לֵב חָרָד,
 כְּתַרְגּוּמוֹ 'דְּחִיל', כְּמוֹ 'שְׂאוֹל מִתַּחַת רַגְזָה לְךָ' (שם
 ו:ח), 'שְׁמַעוּ עִמִּים יִרְגְּזוּן' (שמות יא:לא), 'מוֹסְדוֹת
 הַשְּׂמִים יִרְגְּזוּ' (שמואל ג:כד): וְכִלְיוֹן עֵינַיִם. מַצְפָּה
 לִישׁוּעָה וְלֹא תִבָּא: (סו) חֲיִיד תְּלָאִים לְךָ. עַל הַסִּפְקָ.
 כָּל סִפְקָ קְרוֹי 'תְּלִיו' – שְׂמָא אֲמוֹת הַיּוֹם בְּחֹרֵב
 הַבָּאָה עָלֵינוּ. וְרִבּוּתֵינוּ דְרִשׁוּ: זֶה הַלּוֹקֶחַ תְּבוּאָה
 מִן הַשּׁוּק: וְלֹא תֵאֱמִין בְּחִיד. זֶה הַסּוּמָךְ עַל הַפִּלְטָר:

מפתח סדרי התנ"ך

ראשי סדרים בנך העוסקים ברעיון שבסיסו בתורה:

על פסוק סח

בזמן העונש והגלות – והתמכרותם שם לאיבד לעבדים ולשפחות.

ובזמן הפדות והגאולה – ראש סדר ו בישעיה: ולקחום עמים והביאום אל־מקומם והתנחלוים בית־ישראל על אדמת

ה' לעבדים ולשפחות והיו שבים לשביהם ורדו בנגשיהם:

כב

ע וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַתֶּם רְאִיתֶם אֶת כָּל-אֲשֶׁר קָלַט שְׂבִיעִי i
 עֲשֵׂה יְהוָה לְעֵינֵיכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לַפְרָעָה וּלְכָל-עַבְדֵּיו וּלְכָל-אֲרָצוֹ:
 עא הַמַּסּוֹת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ הָאֵתָת וְהַמַּפְתִּים הַגְּדֹלִים הָהֵם:
 עב וְלֹא-נָתַן יְהוָה לָכֶם לֵב לְדַעַת וְעֵינַיִם לִרְאוֹת וְאָזְנִים לִשְׁמָע עַד הַיּוֹם
 עג הַזֶּה: וְאוֹלָךְ אַתְּכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּמַדְבָּר לֹא-בָלוּ שְׁלֹמֹתֵיכֶם מֵעַלֵיכֶם
 עד וְנַעַלְךָ לֹא-בָלְתָה מֵעַל רַגְלְךָ: לֶחֶם לֹא אָכַלְתֶּם וַיֵּין וְשִׁכָר לֹא שָׁתִיתֶם
 עה לְמַעַן תִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וּתָבֹאוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיֵּצֵא
 עו סִיחֹן מֶלֶךְ-חֲשִׁבּוֹן וְעֹוג מֶלֶךְ-הַבָּשָׁן לִקְרֹאתָנוּ לְמַלְחָמָה וְנָפְסָם: וְנִקַּח
 עז אֶת-אֲרָצָם וְנִתְּנָה לְנַחֲלָה לְרֵאוּבֵנִי וּלְגָדִי וְלַחֲצִי שְׁבֹט הַמְּנַשִּׁי: וּשְׁמַרְתֶּם
 אֶת-דְּבַר־יְהוָה הַזֶּה וְעָשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן תִּשְׁפִּילוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר
 תַּעֲשׂוּן:

מפסיר

תרגום אונקלוס

ע וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן אַתּוֹן חֲזִיתוֹן יֵת כָּל דְּעַבְדִּי לְעֵינֵיכֹן בְּאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם לַפְרָעָה וּלְכָל עַבְדֵּיהִי
 וּלְכָל אֲרַעְיָה: עא נִסִּין רַבְרָבִין דְּחִזְזָא עֵינֶךָ אֲתִיָּא וּמִפְתִּיָּא רַבְרָבִיָּא הָאֲנוּן: עב וְלֹא יָהֵב יֵי לְכוֹן לְבָא לְמַדַּע וְעֵינֵין
 לְמַחְזִי וְאוֹדְנִין לְמַשְׁמַע עַד יוֹמָא הַדִּין: עג וְדְבָרִית יִתְכוֹן אַרְבַּעִין שָׁנִין בְּמַדְבָּרָא לֹא בְּלִיאָת כְּסוּתָכוֹן מִנְכוֹן
 וּמִסָּנֶךְ לֹא עָדוּ מֵעַל רַגְלֶךָ: עד לַחֲמָא לֹא אָכַלְתוֹן וְחִמְרָא חֲדָת וְעַתִּיק לֹא שְׁתִּיתוֹן בְּדִיל דְּתַדְעוֹן אַרִי אָנָּא יֵי אֱלֹהִיכֹן:
 עה וְאַתִּיתוֹן לְאַתְרָא הַדִּין וְנָפַק סִיחֹן מֶלֶךְא דְּחֲשִׁבּוֹן וְעֹוג מֶלֶךְא דְּמַתָּן לְקַדְמוּתָנָא לְאַגְחָא קֶרְבָּא וּמַחֲיָנָנוּ:
 עו וְנִסִּיבְנָא יֵת אֲרַעְהוֹן וַיְהִיבְנָה לְאַחְסָנָא לְשִׁיבְט רֵאוּבֵן וּלְשִׁיבְט גָּד וּלְפִלְגוֹת שְׁבֹטָא דְּמְנַשֶּׁה: עז וְתִטְרוֹן
 יֵת פְּתָגְמִי קִיָּמָא הַדִּין וְתַעֲבָדוֹן יֵתוֹן בְּדִיל דְּתַצְלָחוֹן יֵת כָּל דְּתַעֲבָדוֹן:

פירוש רש"י

(עב) וְלֹא נָתַן ה' לָכֶם לֵב לְדַעַת. לְהַכִּיר אֶת חֲסָדֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּלְדַבֵּק בוֹ: עַד הַיּוֹם הַזֶּה. שְׁמַעְתִּי, שְׁאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנָּתַן מֹשֶׁה סֵפֶר הַתּוֹרָה לְבְנֵי לֵוִי, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב 'וַיִּתֶּנָּה אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי' (להלן כ"ד:יט) – בָּאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מֹשֶׁה וַאֲמָרוּ לוֹ: 'מֹשֶׁה רַבִּינוּ, אֵפֹה אָנוּ עֹמְדִינוּ בְּסִינִי וְקִבְלָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְנִתְּנָה לָנוּ, וְמָה אַתָּה מַשְׁלִיט אֶת בְּנֵי שְׁבֹטְךָ עָלֵינוּ, וַיֹּאמְרוּ לָנוּ יוֹם מִחֹר: לֹא לָכֶם נִתְּנָה, לָנוּ נִתְּנָה!', וְשָׁמַח מֹשֶׁה עַל הַדְּבָר, וְעַל זֹאת אָמַר לָהֶם: 'הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעַם וְגו'.

(לעיל כא:כח) – הַיּוֹם הַזֶּה הִבְנִיתִי שְׂאֵתָם דְּבָקִים וְחִפְצִים בְּמָקוֹם: (עז) וּתָבֹאוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה. עֲתָה אַתֶּם רֹאִים עֲצָמְכֶם בְּגִדְלָה וְכִבּוֹד, אֵל תִּבְעֲטוּ בְּמָקוֹם וְאֵל יְרוֹם לְבַבְכֶם וּשְׁמַרְתֶּם אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְגו' (פסוק עז). דְּבָר אַחֵר: 'וְלֹא נָתַן ה' לָכֶם לֵב לְדַעַת' (פסוק עב) – שְׁאִין אָדָם עוֹמֵד עַל סוֹף דְּעֵתוֹ שֶׁל רַבּוֹ וְחִכְמַת מְשֻׁנָּתוֹ עַד אַרְבָּעִים שָׁנָה, וּלְפִיכָךְ לֹא הִקְפִּיד עָלֵיכֶם הַמָּקוֹם, 'עַד הַיּוֹם הַזֶּה' (שם); אֲבָל מִפְּאֵן וְאִילָךְ יִקְפִּיד, וּלְפִיכָךְ יִשְׁמַרְתֶּם אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְגו':

מפתח סדרי התנ"ך ראשי סדרים בנ"ך העוסקים ברעיון שבסיסו בתורה:
 יעד ידיעת ה' הוגדר כמטרת היציאה ממצרים. לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלֹת מִצְרַיִם וְהַצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֵּתָם וְגִאֲלֹתִי אֶתְכֶם בְּזֹרֹעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים: וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעַם וְהִיִּיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלֹת מִצְרַיִם: וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַלְתִּי אֶת-יְדֵי לְתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב וְנִתְּנָתִי אֵתָהּ לָכֶם מוֹרֶשֶׁה אֲנִי ה': (שמות ד':י-יז).

ידיעת ה' היא המחברת בין ארבע לשונות הגאולה הראשונות לבין החמישית – וְהִבֵּאתִי. וכך בדברים (ד':מז-מו) וְתַחַת כִּי אֶהָב אֶת-אַבְרָהָם וַיַּבְחֵר בְּזֹרְעוֹ אַחֲרָיו וַיּוֹצֵאֵךְ בְּפָנָיו בְּכַחוֹ הַגָּדֹל מִמִּצְרַיִם. לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים מִמֶּךָּ מִפְּנֵיךְ לְהִבְאִיר לְתַת־לְךָ אֶת-אֲרָצָם נַחֲלָה כְּיוֹם הַזֶּה. וַיִּדְעֵתָ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל-לִבְּךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשִׁמּוֹם מִמֶּעַל וְעַל-הָאֶרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

כאן בפסוק עב אומר משה רבינו: וְלֹא נָתַן ה' לָכֶם לֵב לְדַעַת. וירמיה מנבא לעתיד לבוא בראש סדר יג וְנִתְּנָתִי לָהֶם לֵב לְדַעַת אֹתִי כִּי אֲנִי ה' וְהִיוּ-לִי לְעַם וְאֶנְכִּי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים כִּי-יֵשְׁבוּ אֵלַי בְּכָל-לֵפָם: וכך גם יחזקאל בראש סדר כד וַיִּדְעוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם מִן-הַיּוֹם הַהוּא וְהִלָּאָה:

וכך מסכם הרמבם את ספרו מורה הנבוכים: ושהשלמות שיש להתפאר בה ולשאוף לה היא ידיעתו יתעלה אשר זה הוא המדע האמיתי. אמר ירמיה בארבעת השלמויות הללו: כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו, ואל יתהלל הגיבור בגבורתו, ואל יתהלל עשיר בעשרו, כִּי אִם-בְּזֵאת יִתְהַלַּל הַמִּתְהַלֵּל הַשָּׂפֵל וַיִּדַּע אוֹתִי כִּי אֲנִי ה' עֹשֶׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וְצִדְקָה בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּאֶלֶה חִפְצִי נֶאֱמַר-ה': פסוק זה נבחר על ידי חכמי ישראל לראש סדר ו בירמיה.

כד כג ססס קומי אורי כי בא אורך וכבוד רכח
 כה יהוה עליך זרח: כי-הנה החשך יכסה-ארץ וערפל לאמים ועליך
 כו יזרח יהוה וכבודו עליך יראה: והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה
 כז זרחך: שאי-סביב עיניך וראי כלם נקבצו באורך בניך מרחוק
 כח יבאו ובנותיך על-צד תאמנה: אז תראי ונהרת ופתד ורחב לבבך
 כט כי-יהפך עליך המון ים חיל גוים יבאו לך: שפעת גמלים תכסוף
 לד בכרי מדין ועיפה כלם משבא יבאו זהב ולבונה ישאו ותהלת
 לו יהוה יבשרו: כל-צאן קדר יקבצו לך אילי נביות ישרתונך יעלו
 לו על-רצון מזבחי ובית תפארת אפאר: מי-אלה כעב תעופינה
 לו וכיונים אל-ארבותיהם: כי-לי | איים יקוו ואניות תרשיש בראשנה
 לו להביא בניך מרחוק כספם וזהבם אתם לשם יהוה אלהיך ולקדוש
 לו ישראל כי פאריך: ובנו בני-נכר חמתיך ומלכיהם ישרתונך כי
 לו בקצפלי הפיתך וברצוני רחמתיך: ופתחו שעריך תמיד יומם ולילה
 לו לא יסגרו להביא אליך חיל גוים ומלכיהם נהוגים: כי-הגוי
 לו והממלכה אשר לא-יעבדוך יאבדו והגוים חרב יחרבו: כבוד
 לו הלבנון אליך יבוא ברוש תדהר ותאשור יחדו לפאר מקום
 לו מקדשי ומקום רגלי אכבד: והלכו אליך שחוח בני מעצריך והשתחוו
 לו על-כפות רגליך כל-מנאצריך וקראו לך עיר יהוה ציון קדוש
 לו ישראל: תחת היותך עזובה ושנואה ואין עובר ושמתיך לגאון
 לו עולם משוש דור ודור: וינקת חלב גוים ושד מלכים תינקי וידעת
 לו כי אני יהוה מושיעך וגאלך אביר יעקב: תחת הנחשת אביא זהב
 לו ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל
 לו ושמתי פקדתיך שלום ונגשיך צדקה: לא-ישמע עוד חמס בארצך
 לו שד ושבר בגבוליך וקראת ישועה חומתיך ושעריך תהלה:
 לו לא-יהיה-לך עוד השמש לאור יומם ולנגה הירח לא-יאיר לך
 לו והיה-לך יהוה לאור עולם ואלהיך לתפארתך: לא-יבוא עוד
 לו שמשך וירחך לא יאסף כי יהוה יהיה-לך לאור עולם ושלמו ימי
 לו אבליך: ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעו [מטעין]
 לו מעשה ידי להתפאר: הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני
 לו יהוה בעתה אחישנה: ססס